Η ατυχία να είσαι γυναίκα στην Τουρκία

Του Σπύρου Αθανασιάδη

Δεν θα ασχοληθούμε με την πολιτική και οικονομική αστάθεια στην Τουρκία, την υγεία του Ετζεβίτ, την υποτίμηση της τουρκικής λίρας, την αδιάλλκτη πολιτική του τ/κ ηγέτη. Ενόψει της Μέρας της Γυναίκας της 8ης Μαρτίου, θα ασχοληθούμε με το γυναικείο κίνημα, με τη «γυναίκα στην Τουρκία» γενικότερα. Σε πολλές ισλαμικές χώρες η γυναίκα καταπιέζεται. Αυτό δεν ισχύει στην Τουρκία, στο βαθμό τουλάχιστον που συμβαίνει στο Αφγανιστάν, Ιράν, Σαουδική Αραβία. Η γυναίκα της Τουρκίας έχει το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι από το 1934, όταν εύρωπαϊκές χώρες αρνούνταν ακόμη την ψήφο στο γυναικείο πληθυσμό. Το δικαίωμα αυτό αναγνωρίστηκε στη Γαλλία το 1944, στην Ιταλία το 1945, στο Βέλγιο το 1948, στην Ελλάδα το 1952.

Το ότι η Τουρκάλα είχε δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι δεν σημαίνει ότι είχε αποκτήσει όλα τα δικαιώματα, όπως αυτά τα αντιλαβάνεται ο δικός της κόσμος. Ακόμη, και εν έτει 2001, η Τουρκάλα καταπιέζεται, ξυλοκοπείται, ταπεινώνεται από το σύζυγό της. Νωποί είναι ακόμη οι διωγμοί των μαντηλοφορουσών φοιτητριών στην Τουρκία. Σε ποια χώρα του δυτικού κόσμου μια φοιτήτρια θα παραπεμπόταν στο πειθαρχικό Συμβούλιο ή θα αποβαλλόταν από Πανεπιστήμιο λόγω περιβολής; Αυτό ισχύει στην Τουρκία και σαφώς και στα κατεχόμενα, αφού στην κατεχόμενη Κύπρο «εξάγεται» οτιδήποτε κακό ή καλό συμβαίνει στη «Μητέρα Πατρίδα». Τη Μέρα της Γυναίκας, όταν εκατομμύρια γυναίκες σ' όλο τον κόσμο με διάφορες εκδηλώσεις θ' αναφέρονται στους αγώνες τους για διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους και στη νίκη τους σε πολλά από αυτά, Τουρκάλες και Τ/κ φοιτήτριες θα διώκονται γιατί αρνούνται να αφαιρέσουν την παραδοσιακή μαντήλα από την κεφαλή τους. Οι πρυτανικές αρχές και όχι μόνο-αρνούνται να παραδεχθούν ότι με παρόμοιες απαγορεύσεις παραβιάζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα των φοιτητριών. Διώκεται η φοιτήτρια επειδή είναι γυναίκα. Δεν συμβαίνει το ίδιο με τον ισλαμιστή Τούρκο φοιτητή που κρατά κομπολόϊ (ένδειξη των οπισθοδρομι-

κών του πιστεύω).

Πολλές οι γυναικείες οργανώσεις στην Τουρκία και μάλιστα τυγχάνουν κρατικής υποστήριξης. Έγιναν πολλές προσπάθειες για χειραφέτηση της Τουρκάλας. Η κοινωνία όμως ήταν και είναι πατριαρχική. Οι προσπάθειες των οργανώσεων δεν είχαν τα επιθυμητά αποτελέσματα. Αυτό ανάγκασε τη σύζυγο του πρώην Πρωθυπουργού και Προέδρου της Δημοκρατίας Τουργκούτ Οζάλ, ονόματι Σεμρά, μαζί με άλλες συζύγους επωνύμων να ιδρύσουν το «Ίδρυμα για την ενίσχυση και αναγνώριση της Γυναίκας (1986). Ήταν μια καλή προσπάθεια αφού αποσκοπούσε στην καταπολέμηση των ταμπού και στον περιορισμό των υπέρμετρων εξουσιών του «αφέντη» συζύγου. Δικαιολογημένα θα διερωτηθεί κανείς πως σε μια τέτοια κοινωνία όπως η τουρκική, μια γυναίκα (η Τσιλέρ) έφθασε μέχρι το θώκο του πρωθυπουργού. Ήταν αποτέλεσμα συγκυριών και μια καλή ευκαιρία για να αποδείξει η Τουρκία ότι έχει αποβάλει το μανδύα μιας οπισθοδρομικής χώρας και έχει στραφεί προς τη Δύση.

Θα πρέπει να γίνεται ένας σαφής διαχωρισμός της γυναίκας της μεγαλούπολης (Κωνσταντινούπολη, Σμύρνη, Άγκυρα, Άδανα)με αυτή της γυναίκας υπαίθρου της Ανατολικής και νοτιοανατολικής Τουρκίας. Η πρώτη είναι μοντέρνα, επιχειρηματίας, επιστήμονας, βάφεται, έχει την μικτή τεκτονική της στοά, ξενυχτάει... Αλίμονο όμως στην Τουρκάλα της υπαίθρου. Σε πολύ μεγάλο ποσοστό είναι αναλφάβητη και αγράμματη. Αναγκάζεται να δεχτεί στην αυτή στέγη και τη δεύτερη και την τρίτη σύζυγό του «αφέντη». Οι λόγοι τιμής την οδηγούν στον τάφο. Το διαζύγιο ή οποιαδήποτε άλλη λύση θεωρείται απαράδεκτος τρόπος ξεπλύματος της τιμής. Και αν ακόμη ο σύζυγος της τη συγχωρέσει για το παραστράτημά της, το φόνο θα αναλάβουν ο πατέρας ή τα αδέλφια του απατημένου συζύγου «για την τιμή και την υπόληψη της οικογένειας.

Τα φεμινιστικά κινήματα της χώρας αντιμετωπίζουν δύο μέτωπα. Το ένα αφορά το στενό οικογενειακό περιβάλλον, το δεύτερο και πιο σημαντικό μέτωπο είναι η αντιφεμινιστική εκστρατεία κάποιων παραγόντων που ασκούν επιρροή σε λαϊκά στρώματα όπως η Διεύθυνση Θρησκευτικών Υποθέσεων της χώρας (επέχει θέση Υπουργού Θρησκευμάτων), Ο επικεφαλής της Διεύθυνσης αυτής επέλεξε την Ομοσπονδία της Διεύθυνσης αυτής επέλεξε την Ομοσπονδία Γυναικείων Οργανώσεων (19.1.1995) για να αναφέρει ότι «αν ο άνδρας έχει τη γνώμη ότι δέρνοντας τη

γυναίκα θα επαναφέρει τη γαλήνη στην οικογενειακή εστία, αυτό μπορεί να το πράξει χωρίς ενδοιασμούς». Η Διεύθυνση Θρησκευτικών Υποθέσεων θεώρησε σκόπιμο να κυκλοφορήσει και εγχειρίδιο για το πως θα πρέπει να δέρνουν οι άνδρες τις γυναίκες τους (Φεβρουάριο 1989). Αρκεί μια επίσκεψη σε βιβλιοπωλεία που πουλούν βιβλία θρησκευτικού περιεχομένου, για να αντιληφθεί κανείς το πως παρουσιάζουν τη γυναίκα οι θεολόγοι, επικαλούμενοι εδάφια του κορανίου: «Το πιο επικίνδυνο και ραδιουργό πλάσμα στη φύση είναι η γυναίκα», «Εμένα (του Μωάμεθ) ο Θεός μου έδειξε την κόλαση. Οι περισσότερες ήταν γυναίκες», «Οι γυναίκες είναι κατώτερα όντα από απόψεως λογικής», «Η μαρτυρία ενός άνδρα ισοδυναμεί με τη μαρτυρία δύο γυναικών.

Όσες γυναίκες της επαρχίας έχουν έστω και την υποτυπώδη μόρφωση, επαναστούν. Είναι όμως πολύ λίγες. Σύμφωνα με στοιχεία των τουρκικών Αρχών, η μόρφωση του γυναικείου πληθυσμού της χώρας είναι σε καλύτερη μοίρα μόνο από το Τόγκο και το Λάος). Οι μόνες λύσεις για τις γυναίκες αυτές είναι είτε η εσωτερική μετανάστευση, είτε η αποδοχή της κατάστασης είτε η αυτοκτονία. Στις 6.2.2000 η Τζουμχουριέτ (Κωνσταντινούπολης) έγραφε ότι σε 6 μήνες 31 γυναίκες έθεσαν τέρμα στη ζωή τους στο νομό Μπάτμαν (Ν.Α.Τουρκία).

Και πως να μην οδηγηθούν σε απόγνωση οι γυναίκες της Ανατολικής και Ν.Α. Τουρκίας όταν οι ομόφυλες τους στις τουρκικές μεγαλουπόλεις δέχονται από τους συζύγους τους δώρα και χάδια, ενώ αυτές επιθέσεις, βιασμούς, ξυλοδαρμούς.

Στις 20.3.2000 η Σαμπάχ υπό τον τίτλο «γίναμε ρεζίλι» αναφέρονταν σε έρευνα που διενήργησε σε διάφορες χώρες η Washington Post για τη συμπεριφορά των ανδρών απέναντι στις συζύγους τους. Πρώτη στον πίνακα ανάρμοστης, προσβλητικής, ταπεινωτικής συμπεριφοράς έρχεται η Τουρκία με ποσοστό 58% και ακολουθεί το Μπαγκλαντές με 47%. Στις 7.6.00 η Χουριέτ υπό τον τίτλο «Παγκόσμιοι πρωταθλητές στονξυλοδαρμό των γυνακών «αναφέρθηκε στη συνεδρία «Γυναίκα 2000» της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ όπου και πάλι, οι σύνεδροι από 188 χώρες πληροφορήθηκαν από επίσημο έγγραφο της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας ότι η Τουρκία είναι πρώτη στους ξυλοδαρμούς γυναικών με ποσοστό 57.9%.

Και μόνο τα ποσοστά αυτά είναι αρκετά για να στείλουν τα μηνύματα εκεί που πρέπει για την Τουρκία του σήμερα.